

**Léčebna pro dlouhodobě nemocné, Pospíšilova ul. 351/4, 500 02 Hradec Králové.
Restaurátorský průzkum vitráží 5 velkých oken 3. patra budovy.**

Pět těchto velkých oken bylo původně okny kaple budovy. Tento prostor však byl postupem doby rozdělen na několik místností sloužících potřebám LDN. Tři velká okna jsou umístěna směrem do ulice Pospíšilovy. Dvě postranní okna jsou na levé a pravé boční straně bývalé kaple. Okna jsou stejně velká. Každé z nich má přibl. 12 m². Pokud by vitráž zůstala osazená v celé ploše okna, tak jak původně byla, pak by se počet skleněných dílů na jedné vitráži pohyboval kolem 2.500 ks. Na vnější straně oken jsou původní kovové rámy oken s vitrážemi. Dodatečně do vnitřní strany oken byly osazeny kovové rámy, které byly zaskleny čirým stavebním sklem. Toto zdvojené zasklení bylo zřejmě zhotoveno z důvodů zateplení místností. Okna jsou oběma rámy rozdělené na 18 dílů. Jak jsem již výše uvedl, byly výplně vitráží původně v celé ploše oken. Téměř celá vitráž se zachovala jen u jednoho bočního okna. U ostatních oken zůstala vitráž jen v postranních dílech rámu ve tvaru obráceného U. Vrchní část oken je obloukovitého tvaru s paprskovitým dělením rámu. Se shodným dělením je také vyroben vnitřní rám pro zasklení čirým sklem. Vitráže krajových výplní jsou zhotoveny z několika druhů barevných skel. Skla v barvách tvoří v oknech barevné ozdobné pásy vedoucí po obvodě okna od základny okna k základně okna. Do vnitřního barevného pásu jsou vsazena kruhová skla s malbou stylizovaného květu. Tato malba je na mnohých malovaných sklech odskelněná a na některých dílech již i opadaná tak, že tam zůstala jen čistá skla. Plochy zachovaných okrajových výplní jsou většinou kompletní. Plochu každé výplně zajišťují kromě krajového osazení kovové výztuhy vedoucí napříč přes výplně. Přesto jsou již osazené díly vitráží mírně prosedlé. Olověná vazba je povrchově zkorodovaná místy ve spojích popraskaná.

Do středových výplní čtyř oken byla druhotně místo vitráží vsazena čirá tlačaná skla s jemným tlačným vzorem. Buď se výplně nezachovaly nebo výměna výplní byla provedena z důvodu lepšího osvětlení nově vzniklých místností. Každopádně jsem přesvědčen, že vitráže byly původně na celé ploše všech pěti oken. Ve spodní otevíratelné středové části rámu oken je sice osazené stejné tlačené sklo jako v ostatních středových dílech, ale zůstaly tam původní kovové výztuhy. To dokazuje, že tam původně byla vitráž. Vitráže jsou osazené z interieru a aby se daly zrestaurovat bude nutné vysklít vnitřní rám. Skla vnitřního rámu jsou ve falcích zajištěna kovovými lištami přišroubovanými šrouby do boku rámu. Zbývající mezera mezi sklem a zajišťovací lištou pak byla vyplněna sklenářským tmelem. Rám je zřejmě hliníkový a zajišťovací lišty jsou přišroubovány železnými šroubky. Tato skutečnost a zatvrdlý tmel budou zřejmě problémem při uvolňování skel z rámu. Vitráže tří oken směřující do ulice Pospíšilovy budou po odstranění vnitřního zasklení poměrně dobře přístupné. U postranních oken bude přístup složitější. Obě okna jsou napříč rozdělena podlahou výše položeného prostoru, bývalého kůru kaple. Dalším dělením zdejšího prostoru došlo k částečnému překrytí okna z boku nově přistavěnou zdí. U okna kde se zachovala vitráž i ve střední části byla druhotně spodní výplň nahrazena plechovou výplní se dvěma otevíratelnými zasklenými okénky. Co se týče vitráží bylo by ideální dát vše do původního stavu. Doporučuji tedy vyjmout zachovalé výplně vitráží třech oken směřujících do ulice Pospíšilovy a kompletně je zrestaurovat. To znamená vysklít vnitřní rámy aby byl zajištěn přístup k výplním vitráží a vitráže i čirá středová skla vyjmout z rámu, rámy podle potřeby opravit, očistit a natřít. Výplně vitráží kompletně zrestaurovat včetně přeložení do nového olova. Zrekonstruovat středové výplně skládané do olova podle zachovalých středových výplní postranního okna. U dvou bočních oken bude nutné zajistit takový přístup aby se vitráže daly opravit, alespoň na místě bez vyjímání z rámu. Kde je poškozená malba na kruhových dílech, tam by bylo potřebné vyjmout výplň celou. Je nutné počítat i s vysklením části skel z vnitřního rámu. U postranního okna kde také scházejí středové výplně vitráže, doporučuji jejich rekonstrukci a osazení do rámu místo čírého skla s tlačným vzorkem. U druhého postranního okna kde se zachovaly středové výplně by bylo vhodné je vyjmout a přeložit do nového olova. Jejich plocha je větší a je i místy poškozená. Restaurování vitráží postranních oken bude z důvodu špatného přístupu docela velmi náročné a zřejmě dost problematické a bude se možná muset řešit v návaznosti na stavební práce. Výplně těchto dvou

oken, pokud zůstanou částečně osazené se budou muset z vnější strany očistit a omýt, případně opravit.

Restaurátorský záměr.

Pro restaurátorské práce na vitrážích musí být zajištěn přístup z lešení z interiéru i exteriéru. Lešení by nemělo být dál jak 30 cm od vitráží.

Než započnou vlastní restaurátorské práce na vitrážích bude provedena podrobná fotodokumentace současného stavu památky. U tří oken směřujících do Pospíšilovy ulice budou kompletně vyskleny vnitřní rámy. Tím se zajistí přístup k vitrážím a výplně vitráží i se středovými čírymi skly budou opatrně uvolněny ze zaschlého starého sklenářského tmelu a vyjmuty z vnějších ráků. Každá výplň bude podle nakresleného plánu před vyjmutím označena číslem okna a pořadovým číslem výplně v okně a její plocha bude zajištěna fixační lepenkou aby se při vyjímání z rámu okna a další manipulaci nerozpadla. Z obloukové horní části rámu budou vyrobeny šablony nepravidelných tvarů výplní. Ty budou také označeny číslem podle plánu. Bezprostředně po vyjmutí výplní budou rámy podle potřeby opraveny, očištěny a nově natřeny základní a dvakrát vrchní barvou. Barva a její odstín bude určen památkovým dozorem. U vnitřních ráků bude zřejmě nutné závětníkem opravit závity šroubu zajišťovacích lišt. Pokud dojde při uvolňování krycích lišt k utržení šroubu nebo k odvrtání šroubu, musí se dané místo opravit tak, aby mohl být nový šroub znovu vdaném místě zašroubován.

Prázdná okna musí být v celé ploše buď provizorně zasklena nebo jinak zajištěna. Práce na vitrážích bočních oken se budou provádět podle možností přístupu k restaurované památce. Kde to bude možné, vyjmou se skla z vnitřního rámu. Opraví a očistí se osazené vitráže i kovový rám z interiéru i exteriéru. Kovové rámy budou také natřeny základní a dvakrát vrchní barvou. Osazené výplně vitráží musejí být zajištěny tak aby se barva při nátěru ráků nedostala na plochu vitráží. Otvory ve venkovních rámech se opět buď provizorně zasklí nebo jinak zajistí.

Vyjmuté výplně vitráží budou převezeny do restaurátorského ateliéru. Zde z každé výplně budou vyrobeny dvě pracovní kopie dělení olov na papír. Na pracovních kopiích bude zaznamenáno číslo výplně, místa vedení výztuh, rozměr a tvar výplně, rozměr olověných prutů, místa poškození. Všechny výplně budou rozebrány ze staré olověné vazby na jednotlivá skla. Skla budou omyta od nanesených nečistot a uložena na jednu z pracovních kopií na svá místa v rozebráných výplních. Poškozená nebo scházející skla budou nahrazena stejným druhem a stejně barevným sklem. Malba na kruhových sklech bude opravena sklářskými vypalovacími barvami a vypálena ve sklářské vypalovací peci na potřebnou teplotu přitavení malby k povrchu podkladového skla. Druhá pracovní kopie se použije jako podklad při skládání výplní do nové olověné vazby. Ke složení vitráží se použijí olověné pruty stejných rozměrů jako měly původní pruty. Sestavené pláty se následně zaletují z obou stran cínem Sn60. Zaletované výplně se z venkovní strany plošně zatmelí zředěným sklenářským tmelem a vyčistí od pracovních nečistot pilinami z obou stran. Z vnitřní strany se podle záznamu na pracovních kopiích, na olověnou vazbu hotových výplní naletují úchyty kovových výztuh ze stejného materiálu jako byl použit původně. V místech letování se výplně opět přečistí pilinami. Původní výztuhy se očistí a natřou základní a dvakrát vrchní černou, grafitovou, kovářskou barvou. Zrestaurované výplně se převezou zpět do budovy LDN k osazení do ráků. Před osazením se v rámu podtmelí sklenářským tmelem a po osazení se v ploše zpevní příčně vedenými kovovými výztuhami. Na svém obvodu budou výplně zajištěny kovovými kolíčky zapuštěnými do vyvrtaných dírek v kovovém rámu a sklenářským tmelem. Z vnější strany bude přebytečný vytlačený tmel podle rámu odříznut a zarovnán. Na vodorovných hranách kovových předělů bude z tmelu vytvořena šikmina, po které stékající voda odteče a nebude se zde zadržovat. Vnitřní rámy budou znovu zaskleny čírym stavebním sklem Float 4 mm. Skla do rámu doporučuji osadit na pryžové těsnění, které bude pod sklem i mezi sklem a zajišťovací lištou. Bude tak zajištěna jednodušší výměna poškozeného skla. V průběhu prací a po dokončení díla bude provedena potřebná fotodokumentace.

Jaroslav Skuhřavý, restaurátor vitráží
pov. MKČR č.j. 44/93

Cena restaurátorských prací a prací s nimi spojených.

Kompletní restaurování a rekonstrukce vitráží, 60 m2	1.395.900,-	Kč
Oprava vnějších rámců, jejich očištění a nátěr základní a dvakrát vrchní barvou, 5 ks	58.800,-	Kč
Provizorní zajištění oken, 5 ks	24.500,-	Kč
Vnitřní zasklení, demontáž výplní + nové zasklení, 60 m2	202.400,-	Kč
Oprava a očištění vnitřních rámců, 5 ks	30.000,-	Kč
Ostatní režie.	138.400,-	Kč
Restaurátorská zpráva	10.000,-	Kč
Celkem bez DPH:	1.860.000,-	Kč
DPH 15 %	279.000,-	Kč
Celkem s DPH:	2.139.000,-	Kč

V ceně není zahrnuto stavba, pronájem, demontáž a doprava přístupového lešení.

Jaroslav Skuhravý, restaurátor vitráží
pov. MKČR č.j. 44/93
Janov 27, 473 01 Nový Bor
mobil: +420605820948
e-mail: jaroslav.skuhravy@gmail.com

Jaroslav SKUHRAVÝ
SKLOVITRÁŽ
Člen SVÚ restaurátor
licence MK ČR 44/93
IČ: 15670554, DIČ: CZ430301099